

නිරෝධ ධර්ම සූත්‍රය

නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස

“ කිඤ්ච භික්ඛවේ සබ්බං නිරෝධ ධර්මං.
චක්ඛුං භික්ඛවේ නිරෝධ ධර්මං.
රූපා නිරෝධ ධර්මා
චක්ඛු විඤ්ඤාණං නිරෝධ ධර්මං.
චක්ඛු සම්ඵස්සෝ නිරෝධ ධර්මෝ
යම්පිදං චක්ඛු සම්පස්ස පච්චයා උප්පජ්ජති
වේදයිතං සුඛංවා දුක්ඛංවා අදුක්ඛම සුඛංවා තම්පි
නිරෝධ ධර්මාති ”

තුනුරුවන් සතු අනන්ත අසිරිමත් වූ ගුණ බෙලෙන්,
දායකත්වය දරන පින්වතුන් සියළු දෙනාටමත් ධර්ම ශ්‍රවණය
කරන පින්වත් වූ ඔබ සියළු දෙනාටමත් හැම යහපතක්
සැනසිල්ලක් සැලසේවා. ධර්මානුධර්ම පිළිවෙත් මඟෙහි හැම
සොම්නස් පහළ වී මේ දේශනාවත් ඒ උතුම් වූ චතුරායථි සත්‍ය
ධර්ම අවබෝධය පිණිසම උපනිශ්‍රය වේවායි මහත් වූ
කරුණාවෙන් අධිෂ්ඨාන කරනවා. ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

කාරුණික වූ පින්වතුනි, මෙතැන් පටන් තව හෝරාවකට
පමණ ආසන්න කාලයක් අප හා සමඟින් සිතින් රැදී සිටින්නට

යැයි ඔබ සියළු දෙනාටම ආරාධනා කරනවා. එසේ සිතින් රැදී
සිටියත් මේ පරමාර්ථ දහම් කථාව ඔබේ දෙසවන්වලින් සිතට
නැගෙනවිට රාගය නම් වූ ඇලීම සංසිද්ධිම පිණිසත් , ද්වේෂය නම්
වූ ගැටීම , තර්භව සංසිද්ධිම පිණිසත් , මෝහය නම් වූ මූලාව
එනම් අනිත්‍ය , දුක්ඛ , අනාත්ම ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මය කෙරෙහි වූ
අනවබෝධය ඒ මූලාව සංසිද්ධිම පිණිසත්, මනා කොට සිහිය
පිහිටුවන්න. අජ්ඣත්ත - බහිද්ධ වශයෙන් ගලපා බලන්න.
අජ්ඣත්ත නම් තමා කෙරෙහිම ගලපා බලන්න. බහිද්ධ නම්
බාහිර ආරම්භණයන් කෙරෙහි ගලපා බලන්න. ඒ වගේම සුඛම -
ඕලාරික, භීත - ප්‍රනීත, දුර - සන්තික වශයෙනුත් මේ දහම් පෙළ
ගලපා බැලීම අවශ්‍යයි. ස්වභාවයෙන්ම ලාමක ඒ වගේම මනසේ
උසස් යැයි යමක් සකස්ව පවතිනවා නම් පරමාර්ථ ධර්මයට
අනුව යටත් කරමින් ඒ භීත ප්‍රනීත ස්වභාවය ගලපා බලන්න.
දුර-සන්තික වශයෙනුත් දුර පවත්නා සමීපයේ පවත්නා
ආරම්භණයන් ලෙසින් රාග, දෝෂ , මෝහ ආදී
කෙලෙසුන්ගෙන් සංසිද්ධිම පිණිස ගලපා බලන්න.

මේ දේශනාව සඳහා ආශ්‍රය කරගන්නට බලාපොරොත්තු
වෙන්නේ සංයුක්ත නිකායේ සලායතන සංයුක්තයෙහි ජාති
ධර්ම වර්ගයට අයත් නිරෝධ ධර්ම සූත්‍ර දේශනාවයි.

ඉහත සඳහන් කළ, සූත්‍ර ධර්මයට අයත් ආරම්භක ධර්ම
කොට්ඨාශයේ සරල අදහස මෙයයි. “මහණෙනි, සියල්ල
නිරුද්ධ වන්නේය. කවරක් නිරුද්ධ වන්නේද? මහණෙනි, ඇස
නිරුද්ධ වන්නේය. රූපයෝ නිරුද්ධ වන්නේය. චක්ඛු
විඤ්ඤාණය නිරුද්ධ වන්නේය. චක්ඛු සම්ඵස්සය හෙවත් ඇසේ
ස්පර්ශය නිරුද්ධ වන්නේය. චක්ඛු සම්ඵස්සය නිසා සුව වූ හෝ
දුක් වූ හෝ මධ්‍යස්ථ වූ හෝ යම් විදීමක් හටගන්නේ නම් එය ද
නිරුද්ධ වන්නේය.

නිරෝධ කියන වචනයෙන්ම පැහැදිලියි එනම් නිරුද්ධ

වීම නැතිවීම කියන අදහස. තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට පෙන්වා දුන් ඒ උතුම් දේශනාව - සැනසිල්ලේ මඟ, නිවන අරමුණු කරගෙන අපට කොටස් දෙකකින් අසන්න පුළුවනි , සිතන්න පුළුවනි , ඒ වගේම සිතෙහි වැඩෙන්නට සලස්වමින් අත්හැරීම පුරුදු කරන්නට පුළුවනි. සම්මුතියත් පරමාර්ථයත් අපි මනා කොට තේරුම් ගත යුතුයි. සම්මුතිය යැයි පවත්වන්නේ එය වෝහාර දේශනාව හැටියටත් දක්වනවා. මේ ජීවිතයේ පැවැත්ම පිණිස ලෝකයේ පැවැත්ම මුල් කරගෙන දේශනා කළ සූත්‍ර දේශනායි. සිගාලෝවාද, ව්‍යග්ඝපජ්ජ ආදී සූත්‍ර දේශනා එයට ඇතුළත් වෙනවා. ඒ වගේම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ලෝකයේ එනම් සංසාර ස්වභාවය පිළිබඳව ධාතු , ස්කන්ධ , ආයතනයන් , පිළිබඳව එහි යථා ස්වභාවය එනම් තතු තතු ආකාරයෙන්ම දැනගැනීම පිණිසත් රාග, දෝෂ , මෝහ ආදී කෙලෙසුන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිසත් දේශනා කළ ඒ උතුම් දහම් කොටස සාමුක්කංසික හෙවත් පරමාර්ථ වශයෙන් දේශනා කොට පෙන්වා දී තිබෙනවා. පින්වත්නි මේ නිසා සම්මුතියෙන් ඔබ්බට මේ උතුම් ධර්මය මෙතෙහි කරමින්, පරමාර්ථ වශයෙන් මේ උතුම් සත්‍යාවබෝධය ලැබීම පිණිස අප විසින් වෙර වීර්යය දැරිය යුතුමයි.

පළමුකොට ඔබ සිහිපත් කරන්න. නරක, තිරිසන්, ප්‍රේත, අසුර නම් වූ සතර අපායෙන් අත්මිදී ලබාගත් මේ උතුම් වූ, දුර්ලභ මනුෂ්‍ය ජීවිතය නැවත නැවතත් මෙතෙහි කරන්න. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළේ අප සියළු සත්ත්වයෝම වැඩිපුරම අතීත සංසාර ගමනේ උපත ලබා තිබුණේ ඒ නරක, තිරිසන්, ප්‍රේත, අසුර කියන සතර අපායේ බවයි. ඔබයි මමයි අපි කවුරුත් මේ සතර අපායෙන් අත්මිදී ඉතාම දුර්ලභ වූ මනුෂ්‍ය ජීවිතයක් ලබාගෙන තිබෙන බව පැහැදිලියි. අන්න ඒ බව නැවත නැවතත් මෙතෙහි කරන්න. “දුල්ලභංව මනුස්සත්තං” ඒ දුර්ලභ වූ මනුෂ්‍ය ජීවිතය අපි කවුරු කවුරුත් ලබාගෙන තියෙනවා. එහෙමනම් මේ දුර්ලභව ලබාගත්ත මනුෂ්‍ය ජීවිතය නැවතත්

ආපසු හැරෙන්නට ඉඩ නොදී එනම් ඒ සතර අපායට වැටෙන්නට ඉඩ නොදී මේ උතුම් මනුෂ්‍ය ජීවිතයම ප්‍රයෝජනයට ගෙන මුණ ගැසුණු ගෞතම බුදු සසුනෙන් අපි උතුම් වූ එළ ලබන්නට ඕනේ. ඒ වෙනුවෙනුයි මේ දේශනාව මේ පවත්වනු ලබන්නේ.

පින්වතුනි, පරමාර්ථ දේශනාවක් සිදුකරන විට මේ උතුම් ධර්මය පිළිබඳව අවබෝධයක් නැති වුනාම යම් කෙනෙකුට හිතෙන්නට පුළුවනි. මේ දුකමයි කථා කරන්නේ, දිරාගෙන යාම, වෙනස් වී යාම, ලෙඩ දුක් ගැන, මරණය ගැනමනේ කථා කරන්නේ. ජීවිතේ සන්තෘෂ්ඨියක් නැතිව යාම. සතුට සැනසිල්ල ගැන දේශනාවේ සඳහන් වන්නේ නැද්ද කියලා.

පින්වතුනි, ජීවිතයේ යථා ස්වභාවය නුවණින් අවබෝධ කර ගත් විට ඔබ ඔය අදහස් කරන සන්තෘෂ්ඨිය - සැනසිල්ල හිතේ ඇතිවන සැහැල්ලු බව - නිවීම ධර්මානුකූල ආකාරයෙන් ලබන්නට පුළුවනි. බොහෝ කෙනෙක් සැප සැප කියලා හොයාගෙන ගොස් පස්-පව්, දස-අකුසල්, වලට හසුවෙනවා. තවත් කෙනෙක් සතුට සතුට කියලා සොයාගෙන යන ගමනේ අතෘප්තිකර ආසාවන්ට යොමුවෙලා ලෙඩ - දුක්, ජාති - ජරා, ව්‍යාධි - මරණ පවා අමතක කරලා තමනුත් නැසෙන අන් අයටත් මහා විපත් කැඳවනවා. ඒ පමණක් නෙවෙයි සැප සැප කියලා හොයාගෙන ගියත් ඒ ලෞකික වස්තු අත් දෙකෙන් අල්ලාගෙන සමහර විට ලියලා තියාගෙන වසා තබාගෙන හිටියත් මනසින් බොහෝම දුක් විඳිනවා. සරල වචනයෙන් සඳහන් කළොත් සමහර ඇත්තන්ට කාමර තුන හතරක නිවහනක් තිබුණත් දෙතුන් දෙනෙක් පදිංචිව සිටියත් එකම කාමරයක්වත් ඉන්න හිටින්න නෑ කියලා හිතෙන්න පුළුවනි. සයනය කරන ඒ ඇඳ මොනතරම් පහසුවට තිබුණත් නින්ද යන්නේ නෑ කියලා කියන්න පුළුවන්. ඉතාම රසවත් ආහාර තමන්ගේ ඉදිරියේ තිබුණත් කුසගින්න දූනෙන්නේ නෑ කියලා කියන්න පුළුවන්.

එයට හේතුව කුමක්ද? මේ වෙනස්වන ලෝකය සැබෑවටම අවබෝධ නොකර ගැනීමයි. එනම් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් කොට දකින්න තරම් හිත පුරුදු නොකිරීම නිසා වෙනස්වන ලෝකයෙහි වෙනස්වන දෑ මගේය, මම වෙමි, මගේ ආත්මය කියන අදහසින් දැඩිව සිතින් අල්ලා ගැනීම නිසා, උපාදානය කර ගැනීම නිසා හිත තුළ බලවත් වූ තෙරපීමක් ඇතිවෙනවා. එය තමයි මේ ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ යන වචන වලින් පැහැදිලි කරන්නේ. අභාවිත හිතක් එනම් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත්කොට දකින්නට හිතන්නට පුරුදු නොකරන ලද හිතක් පෘථග්ජන ස්වභාවය අනුවම ප්‍රිය දෑ හි ඇලෙනවා. අප්‍රිය දෑ කෙරෙහි ගැටෙනවා.

“පිය රූපෙ රූපෙ සාරජ්ජති - අප්පිය රූපෙ රූපෙ ව්‍යාපජ්ජති ” ප්‍රිය රූපයෙහි ඇලෙනවා. අප්‍රිය රූපයෙහි ගැටෙනවා. ප්‍රිය රූපයේ ඇලුනම ඒවා තමා සතු කරගන්නට උත්සාහ කරනවා. බැරිනම් දුකට පත්වෙනවා. ශෝකයට පත්වෙනවා. පස් පව් පවා කරන්නට පුළුවනි. අනවබෝධයෙන් අභාවිත සිතක් ඇතිව එනම් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත යන ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත්කොට මේ ලෝකය එනම් සංඛත ධර්ම, සංස්කාර ධර්ම ධාතු ස්කන්ධ ආයතනයන්ගෙන් සමන්තාගත මේ පුඤ්ජය මම ඔබ නිසා පරිහරණය කරන්නේ භාවිත සිතකින් දකින්නට නොලැබුණොත් ලබාගත්ත දේ පවා වෙනස්වෙලා යනකොට, එනම් දිරාගෙන යනවිට දුක්වෙනවා, හඬනවා, වැලපෙනවා, භාවිත සිතක් පැවතුනොත් ප්‍රිය වස්තුවක් වූනත් ශීලය පිහිටලා ලබා දෙනවා. නමුත් හිත පුරුදු කොට තිබෙනවා සියල්ලම හටගත්තා වගේම නැතිවෙනවා කියලා.

යං කිඤ්චි සමුදය ධම්මං සබ්බංතං නිරෝධ ධම්මං” යමක් හටගන්නා සුළුද ඒ හැම නැසෙන සුළුයි. යන අවබෝධයෙන් සිත පුරුදු කොට තිබෙනවා. ඒ වගේම යම්

දෙයක් ප්‍රියයි කියලා දැනුණත් ශීලයේ පිහිටා සිටින කෙනෙකුට එය ශීලයට නොගැලපෙනවා නම් කිසිවිටෙකත් එය ලබන්න උත්සාහ කරන්නේ නෑ එයට හේතුව සංඛත සංඛාර වස්තු එනම්, හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගත් මේ වස්තු (හේතු ප්‍රත්‍ය ලෙස සඳහන් කළේ පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ යන මේ ධාතූන්ගෙන් සකස් වුණු වස්තූන් හඳුන්වන්නේ සංඛත යනුවෙනි. මේවා සවිඤ්ඤාණක වෙන්න පුළුවන්. අවිඤ්ඤාණක වෙන්න පුළුවන්. එනම් පණ ඇති හෝ පණ නැති හෝ යමක් වෙන්න පුළුවන්. පෘථග්ජන ස්වභාවයේ ඇලීමක් ඇති වූණත් කැමැත්තක් ඇති වූණත් ශීලයේ පිහිටුවලා මනසට දූනෙනවා. යහපත් ලෙස ලැබිය යුතු නම් ලබාගත යුතු නම් ලබනවා. එහෙම නැත්නම් ලබන්නේ නෑ. ප්‍රාණසාත කරමින්, සොරකම් කරමින්, ඉන්ද්‍රියන් වරදවා සතුටු කරමින්, බොරු කියමින්, මදයට හේතුවන ප්‍රමාදයට හේතුවන මත්වතුර, මත්ද්‍රව්‍ය පරිහරණය කරමින්, මේ කැමති අරමුණ වූණත් මම පරිහරණය කරන්නේ නෑ හේතුව ඒ අරමුණ කියන රූපය, ශබ්දය, ගන්ධය, රසය, ස්පර්ශය, සිතුවිලි යන මෙම සියල්ලම සංඛත සංඛාර පඨවි ආදී හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගත්තේ, “හේතුං පටිච්ච සම්භූතං හේතු හංගා නිරුජ්ඣති” ඒ පඨවි ආදී ධාතූන්ගෙන් සකස් වුණු මේ ඵලය ඒ පඨවි ආදී ධාතූන් විසිරිලා යනකොට ඒ ඵලයත් නැතිවෙලා යනවා. මෙන්න මේ ආකාරයෙන් සවිඤ්ඤාණක හෝ අවිඤ්ඤාණක වස්තු අප හැඳින්වූයේ සංඛත, සංඛාර කියලා. ඒ සියළු සංඛත සංඛාර වස්තු අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත යන ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත්ව දකින්නට මනාකොට හිත පුරුදු කරන කොට “අභිඤ්ඤායා - පරිඤ්ඤායා පිරිසිඳ කොට, සියුම් ලෙස දකගන්නට පුළුවන්කම ලැබෙනවා. අන්න එවිට ශීලයෙන් තොරව යමක් ලැබෙන්නේ නෑ. නිවැරදි ලෙස ඒවා ලැබුවත් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් කොට දැකගැනීම නිසා ඒ සංඛත සංඛාර වස්තු වෙනස් වන විට අනිත්‍ය ස්වභාවයට පත්වන විට ශෝක පරිදේව, දුක්ඛ දෝමනස්ස

හටගන්නේ කුමක්ද කියලා හොයනවා නම් අන්න එය තමා ධර්මයෙන් පැහැදිලි කරන්නේ.

අකමැති අරමුණක ගැටුණත් “අප්පිය රූපේ රූපේ ව්‍යාපජ්ජති” යැයි සඳහන් කළ අයුරින් අකමැති රූපයක, අකමැති හඬක, අකමැති ගන්ධයක එනම් ආඝ්‍රාණයක, අකමැති රසයක, අකමැති ස්පර්ශයක, අකමැති සිතුවිල්ලක මේ විඤ්ඤාණය ස්පර්ශ වූවත්, සකස් වූනත් භාවිත සිතක් තියෙනකොට එනම් සියළු සංඛත, සංඛාර වස්තූ, අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත්කොට දැනගන්න පුරුදු කළ හිතකින් අර අකමැති අරමුණ අනිෂ්ඨයි කියලා දකිනවා. අකුසලයක් කියලා- පාපයක් කියලා නරකයි කියලා එය අවබෝධයට ගන්නවා. තේරුම් ගන්නවා. හැබැයි පටිසයකට- ද්වේශයකට-ව්‍යාපාදයකට අවස්ථාවක් සැලසෙන්නේ නෑ. එයට හේතුව ඒ රූපය අකමැති අරමුණ බවට නම් දැනෙන්නේ ශබ්දය, ආඝ්‍රාණය, රසය, ස්පර්ශය, සිතුවිලි යන ඒ සියළු සංඛත සංඛාර වස්තූ අනිත්‍යයි වෙනස් වෙනවා. ස්ථිර සදාකාලික නෑ යමක් අනිත්‍යය නම් එතැන දුක හටගන්නවා යැයි ඒ සිත් වලට මනා කොට වැටහෙනවා. මොකද මේ හිත් මනා පුරුදු කොට තියෙන නිසයි. එහෙම දුක් හටගන්නේ මගේ වසඟයේ පවතින්නේ නැති නිසයි. අනත්ත කියලා කිව්වේ එයයි අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත නේ. අනත්ත කියලා කිව්වේ තමන්ට ඕන විදියට පවතින්නේ නෑ. එහෙම නම් අනිෂ්ඨ අරමුණු වල රූපයක්, ශබ්දයක්, ආදී වශයෙන් වූවත් එය හටගන්නා වගේම වෙනස් වී නැතිවෙලා යනවා නම් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත යන ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් නම් කුමක් හෙයින් ගැටෙන්නද තරහවක් ඇතිකර ගන්නද, ව්‍යාපාදයකට මූල පුරන්නද.

ඉන් අනතුරුව උප ක්ලේෂ හැටියට ඉරිසියාව, ක්‍රෝධය, වෛරය, බද්ධ වෛරය, පළිගැනීම මේ ආදී වශයෙන් අප්‍රමාණ වූ අකුසල ධර්මයන්ට වැඩෙන්න ඉඩ හරින්නේ ඇයි? මේ සියල්ල

හටගන්නා වගේම නැතිවෙලා යනවා. මෙන්න මේ විදියට භාවිත සිතක් අභිඤ්ඤාය - පරිඤ්ඤාය වශයෙන් මනා කොට හා පිරිසිදු දැන අවබෝධයට හිත පුරුදු කොට තිබෙන විට ඔබ සංකෘෂ්ඨිය සැනසිල්ල කියා යමක් හොයනවා නම් හැබැවටම ඒ සැනසිල්ල ලබන්නට පුළුවන්.

යම් කෙනෙක් සිතන්නට පුළුවනි අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයම නිතර නිතර ඇසෙන විට අපට අපේ ජීවිතේ ප්‍රසන්න ඇඳුමක් ඇඳගන්න බැරිවෙයිද, අධ්‍යාපනය ඉදිරියට බලාපොරොත්තු ඇතිව කරගෙන යන්න බැරිවෙයිද, ගෘහස්ථ ජීවිතය තුළ විවාහ ජීවිතය තුළ ස්වාමියා බිරිඳට සතුටින් ජීවිත පැවැත්වීම බැරිවෙයිද, දෙමව්පියන්ට දරුවන් ළං කරගෙන නුඹ මගේ වස්තුව කියලා කියන්න බැරි වෙයිද, ගෙයක් දොරක් ප්‍රසන්නව හදාගෙන එය ප්‍රසන්නයි කියලා කියන්න බැරි වෙයිද, ආහාර ගන්න කොට ඒ ආහාරය ඒ ආහාරයට මං කැමතියි රසයි කියලා කියන්න බැරි වෙයිද මේ විදියට ඔය හිත්වල ගැටළුවක් ඇතිවෙන්න පුළුවනි. පින්වතුනි, මේ පරමාර්ථ ධර්මය දැක ගන්න. හැබැවටම ඒ පරමාර්ථ ධර්මය ටික ටික දැනගන්න කොට ඔබට වැටහෙයි ජීවිතය අකර්මණ්‍ය වෙනවා නෙවෙයි ජීවිතය කර්මණ්‍ය වීමක් නේද මේ සිද්ධවෙන්නේ කියලා. වෙනදා අනිච්ච. දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට සිත පුරුදු කරන්නේ නැතිව දකින දකින දේවල් අහන අහන දේවල් ආදී වශයෙන් මගේ මම කැමතියි, ඒක නැතිව ජීවිතයක් නෑ කියලා කොච්චර නම් දුක් වින්දද? හිතින් ඇඬුවද? කල්පනා කළාද? සමහර තැනක තරහා ගන්නා, වෛර කළා, ඊර්ෂ්‍යා කළා, සමහර ඇත්තෝ නපුරුකම් කළා, හොඳින් බැරිනම් නරකින් හරි මට ඕනි දේ අල්ලගන්න ඕනේ. එතකොට තමයි මගේ සතුට කියලා. ඒක වැරදියි කියලා ඔය හිත්වලට දන් පැහැදිලි වෙන්න ඕනි.

සමහර ලබාගන්න දේවල් පරමාර්ථ ධර්මයට යටත් කරලා දකින්න හිත පුරුදු කරලා නැති නිසා, විඳි දුක් දොම්නස්

මෙතෙහි කොට බලන්න. එනම් සියළු සංඛත සංඛාර වස්තු - පට්ඨි ආදී හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගත්ත වස්තු, අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත්කොට දකින්න. සබ්බේ සංඛාර අනිච්චා ආදී වශයෙන් ඒවා අවබෝධයෙන්ම පාදාන්තයේ පටන් හිස් මුදුන දක්වාම මෙතෙහි කරන්න. ධාතු ස්කන්ධ ආයතනයන්ට බෙදාගෙන අජ්ඣන්ත - බහිද්ධ, හීන - ප්‍රතීන, සුබ්බ - ඕලාරික, දුර - සන්තික වශයෙන් මෙතෙහි කරන්න. “නේතං” මම මගේ නොවෙමි “නේසෝ හමස්මි” මම නොවෙමි “නමේ සෝ අත්තා” මගේ ආත්මය නොවේ. එනම් මාගේ වසඟයේ පවතින්නේ නෑ. මට ඕන විදියට පවතින්නේ නෑ. කියන අවබෝධය සිත්හි දරාගෙන මෙතෙහි කරන්න. එසේ මෙතෙහි කිරීමට සිත පුරුදු නොකිරීම නිසා මගේය කියා ළංකරගෙන දේවල් දිරාගෙන යනකොට අඬනවා, ලෙඩදුක් වලට පත්වෙන කොටම තමන්ගේ ශරීරයට ප්‍රතිකාර කරනවාට වඩා කොයිතරම් දුක් වෙනවාද? සමහර ඇත්තෝ කොයි තරම් තැනි ගන්නවාද? කයට ප්‍රතිකාර කළත් හිතට ප්‍රතිකාරයක් නැති නිසා එනම් පරමාර්ථ ධර්මයට අනුව හිත පුරුදු නැති නිසා පරමාර්ථ වශයෙන් ඒ රෝගය ගැන, ජීවිතය ගැන, ශරීරය ගැන දකින්නට පුරුදු නෑ. සල්ලයක් වගේ, උලක් වගේ කය රිදීම පමණක් නොවේ හිතත් රිදිලා දැන් හිත නොසන්සුන් වීම නිසා හිත ගිලන් වීම නිසා කයත් සුවපත් වෙන්න අවස්ථාවක් නැති තරම්. බලාගත්ත අත බලාගෙන ඉන්නවා. නිකටට අත නියාගෙන ඉන්නවා. ඔළුවේ නියාගන්න බැරිතරම් මහ බරක් කියලා කියනවා. මට දැන් ඔක්කොම එපා වෙලා කියනවා. ඒ කියන්නේ පරමාර්ථ ධර්ම වශයෙන් නිබ්බිදානුපස්සනාව ධර්මය නොවෙයි. ධර්ම සංවේගය කලකිරීම කියන සසරේ සැබෑ ස්වභාවය දැක ගැනීමෙන් ඇති කරගත්ත අවබෝධය නොවෙයි. බලාපොරොත්තු කඩවීම නිසා සක්කාය දිට්ඨියට මමය මාගේය කියන වැරදි දෘෂ්ටියට පහරක් වැදීම වගේ තමන්ට ඕන විදියට මේ කය පවතින්නේ නෑ කියන හැඟීමෙන් ඇති කරගන්නා වූ

ද්වේශයක්, පටිසයක් (ගැටීම) තමා ඔය සඳහන් කළේ. මට දැන් ඔක්කොම එපා වෙලා දාලා යන්න හිතෙනවා. දැන්නම් ඇති මේවා ඔක්කොම දේවල් කළා ජීවත් වුණා කියලා. අර ද්වේශයෙන් හටගත්ත සිතුවිල්ල, අර වචන වලින් අදහස් පිට වෙන්නේ.

පින්වතුනි, ඔබ සන්සුන්ව අසා සිටිනවා නම් ඔබට ටික ටික වැටහෙනවානේ මේ නිසයි පරමාර්ථ ධර්මය අවබෝධ කරගන්න ඕනේ. පරමාර්ථ ධර්මයම අවබෝධ කරගන්න කොට ඔබට වැටහෙනවා ස්වාමියා - බිරිඳ, දෙමව්පියන් - දරුවන් වශයෙන් ඔබ සමීපව කටයුතු කරනවා ඔබ යුතුකම් කරනවා. ස්වාමියා බිරිඳ සඳහන් කරාවි සමහර විටක නකුල මාතා පිතු සුත්‍රවල සඳහන් කළා වගේ “බිරෝදකී භූතා” කිරිසි වතුරයි වගේ ඒ වගේම චූලගෝසිංග සුත්‍ර වල සඳහන් කළා වගේ අනුරුද්ධ, නන්දීය, කිම්බිල, ස්වාමීන් වහන්සේලා බුදුරජාණන් වහන්සේට “සමග්ගා සම්මෝදමානා අවිච්චමානා බිරෝදකී භූතා අඤ්ඤාමඤ්ඤං පිය වක්ඛුහි සම්පස්සන්තා විහරාම” සමගියෙන් සතුටු සිතින් වාද විවාද නැතිව හරියට කිරිසි වතුරයි වගේ, එකතු වුණාම වෙන් කරන්න අපහසුයි වගේ ඔවුනොවුන් කෙරේ ප්‍රිය දෑසින් බලමින් වාසය කරන යන අදහසයි. පරමාර්ථ ධර්මය දකින්න දකින්න සියල්ල අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් නම් සම්මුතියට මම මගේ යැයි පැවත්වුවත් පරමාර්ථ වශයෙන් සියල්ලම හටගන්නා වගේම නැතිවෙනවා කියන ඒ අවබෝධයත් එක්ක ගැටීමකට එන්නේ නෑ. වාදයකට විවාදයකට සකස් වෙන්නේ නෑ. ගුණබර අම්මා කෙනෙක් අප්පච්චි කෙනෙක් දරුවන් දෙස බලනවා වාගේ දෙමව්පියන්, දරුවන්, ස්වාමියා, බිරිඳ ලෝකය දෙස බලනවා වගේ බලන්න පුළුවන්කම ලැබෙනවා.

අනිත්‍ය ලෝකයක අත්හැරෙන ලෝකයක සියළු දෙනාම ලෙඩදුක් වලට උරුම වූ ලෝකයක සියළු දෙනාම ලෙඩ වලට

උරුම වූ ලෝකයක ඇයි මම මගේ කියලා ගැටෙන්නේ? ඇලෙන්නේ? ඇයි මේ නපුරුකම් කරන්නේ? ඇයි මේ යම් කෙනෙකුට දුකක් උපද්දවන්නේ කියලා ඔය හිත් වලට දූනෙන්න පටන් ගන්න කොට මහා මාලිගාවක නොවුනත්, පැල්පතක සිටියත් ඔබේ සිතට සුවයක් තියෙනවා ඉතාම රසවත් කියන රසමසවුළු නොතිබුණත් වේල් 03ක් නොවුනත් යන්තම් ලුණුමිරිසුයි බතුයි කියන අපේ සංස්කෘතිය පවසන අයුරින් ඒ එක වේල නමුත් කුසට නිවීමක් වගේ හිතට සැනසිල්ලක් තියෙනවා. ඒ ආහාරය පරමාර්ථ ධර්ම අවබෝධයෙනුයි මේ සැනසිල්ල ලැබුනේ. එහෙම නැත්නම් සැප සැප කියලා මිල මුදල් ලබන්න, (මිල මුදල් අවශ්‍යයි ධර්මානුකූල විය යුතුයි) සැප සැප කියලා ගේ දොරම, ගේ දොරත් හදාගන්න ඕනේ ධර්මානුකූලවමයි. “වම්මිකෝ උපවියතී බමරස්සේව ඉරියතෝ” බඹරා මල් නොතලා රොන් එකතුකරනවා වගේ. වේයා මහපොළොවට පීඩාවක් නොවෙන්න නොදූනෙන්න වැලිකැටය පස්පිඩක් බැගින් ගෙනල්ලා, ශක්තිමත්ව හුඹසක් බදිනවා වගේ ධර්මානුකූලව සකස් කරගන්න. එහෙත් එයත් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් කියලා ඔය හිත් පුරුදු කර තබන්න. ඔය ඇස් වලට පෙනෙන කොට දුවේ කියලා පුතේ කියලා අම්මා කියලා අප්පච්චි කියලා ඔබට දූනෙයි සංතෘෂ්ඨියක්. “සම්මෝද මානා” සතුටු සිතින් ඔබට පුළුවනි බලන්න ඒ හඬට ඇහුම්කන් දෙන්න. එහෙත් ඔබ යුතුකම් ඉටුකරනවා. ඇයි මගේ දුවේ ඇයි මගේ පුතේ ඇයි මගේ අම්මේ අප්පච්චි කියලා තාත්තේ කියලා හඬ නගයි. එහෙත් ඔය හිත් පරමාර්ථ ධර්මයට අනුව හදලා තියෙනවා. පුරුදු කරලා තියෙනවා, මොකක්ද? “යද නිච්චං තං දුක්ඛං යං දුක්ඛං තදනත්තා” යමක් අනිත්‍ය නම් එතැන දුක හටගන්නවා දුක හටගන්නේ මට ඕනේ විවියට පවතින්නේ නැති නිසා අන්න ඒ අවබෝධයෙන් සම්මුතිය තුළ මගේ දුවේ කියලා මගේ පුතේ කියලා මගේ අම්මා අප්පච්චි කියලා හඬනැගුවත් “නායං භික්ඛවේ කායෝ තුම්භාකං නාපි අඤ්ඤෝසං පුරාණ මිදං භික්ඛවේ කම්මං” භාග්‍යවතුන්

වහන්සේ දේශනා කළ නොවේද සම්මුතියට මම මගේ කියලා ඔය ධාතු ස්කන්ධ ආයතනයන්ගෙන් සමන්තාගත ශරීරය කවලා පොවලා නාවලා පිරිසිදු කරලා හැඩ බැලුවත් පවත්වාගත්තත් ඔය ශරීරය ඔබට අයිති නෑ.

මම ඔබෙන් ප්‍රශ්නයක් අහන්නද? පින්වතුනේ ඇයි අපේ රටෙන් මේ ලෝකයේත් මනුෂ්‍යයෝ ලෙඩදුක් වලට පත්වෙලා මේ තරම් දුක් විඳින්නේ? ඔබ අප හැමකෙනෙකුටම අඩුම තරමේ හිසේ වේදනාවක්, දතේ වේදනාවක්, කුසේ වේදනාවක් තරම් වූ ස්වල්ප වේදනාවක් හෝ ජීවිතයේ අත්දැකීම් තියෙනවා නේද? එහෙත් කපනවා කොටනවා කියන තරමට දරාගන්න බැරි තරම් වේදනාවන්ගෙන් දුක් විඳින මනුෂ්‍යයෝ ඇයි මම මෙහෙම දුක්විඳින්න ඉපදුනේ කියලා කෑ ගහලා අඩනකොට ජීවිතය ගැන ගැඹුරින් දකින්න පුළුවනිනේ. එහෙමනම් පරමාර්ථ ධර්මය වැටහෙන්න වැටහෙන්න ඔය හිත් නිවෙනවා. ධර්මානුකූලව ධනය භොයනවා අනාගතයට තරුණ දරුවන්ටත් සැලසුම් කරන්න පුළුවන් ඉගෙනීම, රැකියාව හැබැයි ශීලය පිහිටනවා. අනිත්‍ය වූ ලෝකයක් නිසා සැලසුම් කරලා කටයුතු සූදානම් කරනවා. හැබැයි වෙනස්වීම අනිත්‍ය ස්වභාවය හිතට පුරුදු කොට තියෙන නිසා බලාපොරොත්තු ඉටු කරන්න බැරිඋනා කියලා. ඒ වගේම අන් අයගේ දෝෂාරෝපණ නිසා නපුරු වෙන්නෙත් නෑ, අඩන්නෙත් නෑ, දුක් වෙන්නෙත් නෑ. උත්සහයෙන් උනන්දුවෙන් සැලසුම් කරනවා කටයුතු කරනවා. හැබැයි සියල්ලම හටගත්තා වගේම නැතිවෙනවා කියන අවබෝධය නිසා මානසික නිවීම සැනසීම සංතෘෂ්ඨිය සැනසිල්ල තියෙනවා. සෝභන චෛතසික වල “කාය පස්සද්ධි, චිත්ත පස්සද්ධි, කාය ලහුතා, චිත්ත ලහුතා, කාය මුදිතා, චිත්ත මුදිතා” ආදී වශයෙන් දුක්වූයේ කයේ සැහැල්ලු බව, හිතේ සැහැල්ලු බව, කයේ මෘදු බව, සිතේ මෘදු බව, ඒ වගේම කයේ නිවුණු බව, සිතේ නිවුණු බව මෙන්ම මේ ස්වභාවයන් තුළින් ඔබේ ජීවිතය දකින්න පුළුවන්. මේක නේද සතුට, සංතෘෂ්ඨිය

කියන්නේ යම් කෙනෙක් සැප සැප කියලා මිල මුදල්, ධන ධාන්‍ය, ගේදොර, ඇඳුම් පැළඳුම්, මුතු මැණික්, තනතුරු, ලාභ ප්‍රයෝජන, කීර්ති මේ ආදී වශයෙන් මේවා භොයාගෙන භොයාගෙන ගිහිල්ලා අවසානයේ නතර වෙලා හිතනවා මහා ගිහි ගොඩකනේ මම නතර වෙලා තියෙන්නේ. මේකද මේ සැප සැප කියලා භොයාගෙන ආවේ කියාගන්න බැරි තනිකමක් පාඨවක් මගේ ඔළුවේ තියෙනවා. මොනවා කළත් දැන් සැනසිල්ලක් සංකෘෂ්ටියක් නෑ වෙලාවකට හිතෙනවා මේ ඔක්කොම දේවල් දමලා ඔළුව හැරුණු අතේ යන්න කියලා. ඔය තැන නතර වෙන්න පුළුවන්. වර්තමානයේ ආතතිය, දොම්නස, ක්ලමථය, වික්ෂෝපය විවිධ වචන වලින් කියලා අවසානයේ බෙහෙත් අරගෙන විවිධ සැත්කම් කරලා විවිධ ලෙඩදුක් හදාගෙන අවසානයේ ආයුෂත් අඩුකරගෙන මියැදිලා යනවා. ලෞකික ලෝකය තුළ ශීලයේ පිහිටලා ධර්මානුකූල ජීවිතයක සැප කියන දේ ලබන්න දකින්න. එහෙත් ඒ සියල්ලම අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත්කොට දකින්නට ඔය හිත් වලට පුරුදු කරන්න.

මං හිතනවා ඔබ නිතර අහන ලද මේ දහම් පෙළ නැවත නැවතත් ඇසීමෙන් මෙනෙහි කිරීමෙන් වඩ වඩාත් ඔය හිත්වලට පුරුදු කරන්න අවස්ථාව සැලසෙනවා කියලා. මේ නිරෝධ ධම්ම සූත්‍රය තුළින් පැහැදිලි කරන්නේ එයයි පින්වතුනේ. මා බොහෝ වෙලාවක් කාලය අරගෙන නිරෝධ ධම්ම සූත්‍රයේ සඳහන් කරන අදහසටයි ඔබව දැන් මනසින් කැඳවාගෙන ආවේ. මේ සූත්‍ර දේශනාව එකටම වචන පෙළ තේරුම් කළා නම් ඔය ටික වැටහෙන්නේ නෑ. ජීවිත කාලය තුළ බොහෝමයක් අපි ඇහුවා වගේ බොහෝ කෙනෙක් ඇහුවනේ, පළවෙනි සූත්‍ර දේශනාවේ පටන්, කුමක්ද පළවෙනි සූත්‍ර දේශනාව භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළ? ධම්ම වක්ක පවත්තන සූත්‍ර දේශනාව. දුක්ඛායං සත්‍යයේදී දේශනා කළ මතකයින්, “ජාති පි දුක්ඛා ජරාපි දුක්ඛා ව්‍යාධිපි දුක්ඛෝ මරණම්පි දුක්ඛං

අප්පියේහි සම්පයෝගෝ දුක්ඛෝ පියෙහි විප්පයෝගෝ දුක්ඛෝ යම්පිච්ඡං න ලහති තම්පි දුක්ඛං සංඛිත්තේන පංචුපාදානක්ඛන්ධා දුක්ඛාති” රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පංචකයම කෙටියෙන් කියනවා නම් දුක්ඛ කියලා සඳහන් කළ නමුත් බොහෝ දෙනෙකුට ඉපදීම දුක්ඛ ගැන අවබෝධය නෑ. ඒක සංසාර ගමනේ සතර අපායේ ඉපදීමේ පටන්ම මෙතැනට ගලපලා බලන්න ඕනේ. ඊළඟට දිරාගෙන යාම, ලෙඩදුක්, මරණය, අප්‍රියයන් එකතුවීම ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම, බලාපොරොත්තු ඉටුකරගැනීමට නොහැකිවීම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේවා දුක්ඛ දෝමනස්සයන් හැටියට ආශ්‍රැතවත් පෘථග්ජන හිත්වලින් ලබා ගන්න විදිය පැහැදිලි කළා. නමුත් කටපාඩම් තිබුනට අවබෝධයෙන් පරමාර්ථ ධර්මයට යටත්කොට දකගන්න නොලැබුණු නිසා ප්‍රිය දේවල් ලබන්න බැරි උනාම මොනතරම් හඬනවාද “සෝචතී පරිදේවතී” කැගහලා හඬනවා “උරත්තාලිං කන්දති” ළයේ අත් ගසාගන්නවා. “කිලමති” ක්ලාන්ත වෙනවා. “සම්මෝහං ආපජ්ජති” මං දන්නේ නෑ දැන් මං මොනවා කරනවද කියලා මගේ ඔළුව අවුල් වෙලා කියලා සමහර ඇත්තෝ මූලාවට පත්වෙනවා. නපුරුකම පවා කරන්නට පුළුවනි. මේ නිසා වචන අදහස පමණක් නොවේ පින්වත්නි, පරමාර්ථ ධර්ම වශයෙනුත් මේ දහම දකින්න. තමාම මේ සැනසිල්ල ලබන්න. බාහිර ආරම්භණයන් පරිහරණය කොට ඇසට රූප, කණට ශබ්ද වශයෙන් මේ සියල්ල අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත්කොට දකින්න ඔය හිත් පුරුදු කොට තියෙන කොට “ධම්ම පීති සුඛං සේති” ධර්මයෙන් ලබන ප්‍රීතිය ප්‍රමෝදය මොනතරම් සුවයක් දැයි ඔය හිත් වලට දැනෙන්න ඕනේ. එයටයි මේ ආරාධනා කළේ.

නිරෝධ ධම්ම සූත්‍ර දේශනාවේදී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා “සබ්බං හික්ඛවේ නිරෝධ ධම්මං” මහණෙනි, හැමදෙයක්ම නිරුද්ධ වෙනවා. නැතිවෙනවා. භාග්‍යවතුන්

වහන්සේ බොහෝමයක් සූත්‍ර දේශනාවල, “සබ්බං භික්ඛවේ ජාති ධම්මං, සබ්බං භික්ඛවේ ජරා ධම්මං, සබ්බං භික්ඛවේ ව්‍යාධි ධම්මං, සබ්බං භික්ඛවේ මරණ ධම්මං, සබ්බං භික්ඛවේ ශෝක ධම්මං, සබ්බං භික්ඛවේ සමුදය ධම්මං” ආදී වශයෙන් දේශනා කළා. හැමදෙයක්ම දිරාගෙන යනවා කියලා ජරා ධම්මං කියලා සඳහන් කළේ එයයි. ජාති ධම්මං කියන්නේ ඉපදීමක් තියෙනවා. ඔබට මතකද මේ දේශනාවේ මූලිකම සඳහන් කළ සංඛත සංඛාර කියන වචන දෙක? සංඛත කියන්නේ හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගත්ත දේ යැයි සඳහන් කළා. සවිඤ්ඤාණක උනත් (අපි ඔබ වගේ) අවිඤ්ඤාණක උනත් (ගහකොළ ගේදොර වගේ) හැමදෙයක්ම හඳුන්වන්නේ සංඛත කියලා. සංඛාර කියලත් අවශ්‍ය තැනදී පාවිච්චි කරනවා දේශනා කරනවා.

“ තීනි මානි භික්ඛවේ සංඛතස්ස සංඛත ලක්ඛනානි කතමානි තීනි උප්පාදෝ පඤ්ඤායති. වයෝ පඤ්ඤායති, ධීතස්ස අඤ්ඤාත්තථං පඤ්ඤායති” මේ සංඛත වස්තූන්ගේ එනම් සවිඤ්ඤාණක, අවිඤ්ඤාණක නම් වූ සංඛත වස්තූන්ගෙන් අවස්ථා 03ක් තියෙනවා. “උප්පාදෝ පඤ්ඤායති” හටගැනීමක් - ඉපදීමක් දකින්නට තියෙනවා. “වයෝ පඤ්ඤායති” කියන්නේ වැයවීමක් - නැතිවීමක් තියෙනවා. “ථීතස්ස අඤ්ඤාත්තථං පඤ්ඤායති” පවතින්නහුගේ වෙනස්වීමක් තියෙනවා. පින්වත්නි, එතැන අඤ්ඤාත්තථං කියන්නේ අන්‍ය ස්වභාවයට පත්වීමයි පැවතීම කියලා කියන්නේ ඔය වෙනස් වීමම තමයි මේ දක්වන්නේ, මේ දේශනා කරන්නේ. එතකොට උප්පාද - භංග ආදී වශයෙන් හට අරගෙන, බිඳී වෙනස්වෙලා යනවා යැයි මේ සඳහන් කරන ඔය දහම් පෙළ ගැඹුරින් දකින්න ඕනේ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දක්වනවා “ සබ්බං භික්ඛවේ සමුදයං” හැම දෙයකම හට ගැනීමක් තිබෙනවා ආරම්භයක් තිබෙනවා හැබැයි ඒ අවස්ථාවේ එතැන් පටන්ම කුමක්ද තිබෙන්නේ ජාතිය හෙවත් අර උපත හටගැනීම හා සමගින්ම දිරාගෙන යාම ජරා ධර්මය, ජරා කියන්නේ දිරාගෙන

යාමක් තියෙනවා ව්‍යාධි කියන්නේ ලෙඩදුක් වලට පත්වීමක් තියෙනවා සවිඤ්ඤාණක වස්තු (ඔබ අපි වගේ) සඳහන් කළොත් ලෙඩදුක් වලට පත්වීමක් තියෙනවා. මරණයට පත් වෙනවා, ශෝකයට පත්වෙනවා, මෙන්න මේ ආදී වශයෙන් දකින්න ඊළගට සංකිලේෂයන්ගෙන් යුක්තයි. කෙලෙස් සහිතයි. කෙලෙස් සහිත කිව්වේ මේ තුළ ලෝභය තියෙනවා. ද්වේශය, මෝහය මේ වස්තු නිසා හටගන්න පුළුවන් රාගය සකස් වෙන්න පුළුවන් එනිසා මෙන්න මේ හැම වස්තුවකම සංඛතයක් මුල් කරගෙන ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ ආදී කෙලෙස්වල හටගැනීමක් සකස්වීමක් මෙහි තියෙනවා කියන බව පරමාර්ථ ධර්මයට අනුව පුරුදු කරන හින්වලට වැටහෙනවා. අවසානයේ පින්වතුනේ එහි සඳහන් කළ සංකිලේෂ වගේම මෙහි සකස් වෙන්නට ඕන. ඒ තමයි සංකිලේෂ. ඒ වගේම බය වය කියන වචන දෙකත් අවබෝධයට එන්න ඕනේ. බය ධම්මං වය ධම්මං කියන වචන දෙකත් ඝෂය වෙනවා. දිරාගෙන යනවා. නැතිවී යනවා. යන අදහස සිහිපත් වෙන්න ඕනේ. අන්න එතැන තමයි දූන් අප නතර වෙන්නේ.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් දේශනා කළ උතුම් ගාථා රත්නයක් මෙහිදී සිහිපත් කරනවා.

“යානි සෝතානි ලෝකස්මිං
සති තේසං නිවාරණං
සෝතානං සංවරං ධුදුමි
පඤ්ඤායේතෙ විථියරෙ”

සත්වයාගේ සිතට කෙලෙස් සැඩ පහර නැමති සිතුවිලි ගලා ඒමක්වේද මනාව පුරුදු පුහුණු කරගත් සතිපට්ඨාන සිහියෙන් එම කෙලෙස් සිතුවිලි ගලා ඒම නවතාලිය හැකිය. සිත කෙලෙසුන්ගෙන් මුළුමනින්ම සංවර කර ගැනීමේ මාර්ගය කියමි. දියුණු කරගත් සතියට අනුව සකස්වෙන විදර්ශනා ප්‍රඥාවෙන් ඒ කෙලෙස් මුළුමනින්ම බැහැර කළ හැකි වන්නේය යන්න එහි අදහසයි. ඒ අදහස සමග තව දුරටත් මෙතෙහි කරමු.

මේ සූත්‍ර දේශනාවේදී සමුදය හා නිරෝධය කියන වචන දෙකත් එකතු එනම් අර උප්පාද හා භංග කියන වචන දෙකත් එක්ක වචන තුනක් මුලින් සඳහන් කළා. පින්වත්නි, “ උප්පාදෝ පඤ්ඤායති, වයෝ පඤ්ඤායති, ධීතස්ස අඤ්ඤාතත්ථං පඤ්ඤායති” හටගැනීමක් දකින්න තියෙනවා ඒ වගේම නැතිවීමක් දකින්න තියෙනවා ඒ වගේම පවතිනහුගේ වෙනස්වීමක් අපට දකගන්න පුළුවන්. සිතාගන්න පුළුවන්. එතැන මම “ධීතස්ස අඤ්ඤාතත්ථං” කියන එක පැහැදිලි කළා පවතින්නහුගේ වෙනස්වීමක් කියන එක දැන් අපි මේ ජීවත්වෙනවා කියන්නේ පවතිනවා කියන්නේ. මෙන්න මෙය අත්දකින්න මිනේ වෙනස්වීමක් හැටියටයි. එක එක තැන නතර වෙලා තියෙන ධීති වචනයෙන් තනි වචනයෙන් ගතහොත් පැවැත්මක් එතැන තියෙනවා කියන අදහස නෙවෙයි. පවත්නහුගේ වෙනස්වීමක් කියන අදහස තමයි මෙතනින් දකින්නේ. “ ඝෂණ භංගුරත්ථය” මොහොතක් මොහොතක් පාසා දිරාගෙන යනවා නැතිව යනවා කියන අදහසයි. මව්කුසේ කළලයක් හටගත්ත වෙලාවේ පටන් ගන්ධබ්බයාගේ පැමිණීමේ පටන් - ඒ කිව්වේ ජීවිතයක් නැතිවෙන කොට විත්ත පරම්පරාවේ අවසාන අවස්ථාව තමයි හඳුන්වන්නේ “චුති චිත්තය” කියලා. අන්න ඒ චුති චිත්තය හටගෙන නැතිවෙන කොටම මොකද වෙන්නේ? කෙලෙස් සහිතව නම් මියදෙන්නේ රහත් නොවී නම් සිටින්නේ පටිසන්ධියක් සකස් වෙනවා. අන්න ඒ පටිසන්ධියකට කියන්නේ ගන්ධබ්බයෙකුගේ පැමිණීමක් ආවා කියලා. එනම් මවගේ සෘතුවීම, දෙමාපියන් එකතුවීම, ගන්ධබ්බයෙකුගේ පැමිණීම අන්න ඒක එහෙමනම් ඒ පටිසන්ධි චිත්තය හටගත්තා. පටිසන්ධි චිත්තය හට අරගෙන නැතිවෙනකොටම භාවාංගය සකස් වෙනවා. සකස් වෙලා කළලය වැඩෙනවා. මෙහි ධීති කියලා ගත්තොත් පැවතීමක් කියලා කියන්නේ, වැඩීමක් කියලා කියන්නේ ඔය වෙනස්වීමමයි. මෙලොවට ඉපදුනාට පසුව දරුවෙක් පුංචි කාලයේ ඉදන්ම වැඩෙනවා. වැඩෙනවා කියලා ඔබ දකින්නේ

මේ පැවතීම ස්ථිරයි කියන අදහස නොවේ. පැවතීම යයි සඳහන් කළත් “ධීතස්ස අඤ්ඤාතත්ථං” පවතින්නහුගේ එහි වෙනස්වීමක් තියෙනවා කියන එකයි. එයත් පින්වතුනේ හට අරගෙන බිඳී වෙනස් වෙනවා කියන අදහසින්ම මේ පැවැත්වෙන හැම මොහොතකම දැකගන්නට මිනේ. අභිධර්මයේ කථාව කියන කොට ඇසිපිය හෙලන මොහොතකදී පවා රූප කලාපයක් සකස් වුනොත් ඒ හැම රූප කලාපයකම විත්තඝෂණ 17ක් තියෙනවා. හැම විත්තඝෂණයකම උප්පාද ධීතිභංග අවස්ථා තුනක් දක්වනවා. එතකොට පින්වතුනේ 51 ක් විත්තඝෂණ සකස් වෙනවා. පවතින්නහුගේ වෙනස්වීම කියන තැන ස්වල්ප වූ වෙලාවකදී ඇසි පිය හෙලන මොහොතකදී පවා මොනතරම් වෙනසක් උප්පාද, ධීතිභංග වශයෙන් සකස් වෙනවද කියලා සිහිපත් කරන්න පුළුවනිනේ. මෙන්න මේ ධර්ම කථාව එහෙමනම් ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, ශෝක සංකිලේස, ඛය, වය මීළඟට සමුදය, නිරෝධ වශයෙන් දැන් කෙළවරට එනකොට නිරෝධ ධම්මං කියලා කියන්නේ, ‘මහණෙනි, සියල්ල නිරුද්ධ වන සුළුයි’ කියලා හැම දෙයක්ම හට ගන්නා වගේම නැතිවෙනවා කියන අවබෝධය දකින්න කියන එකයි.

මේ දේශනාවේ මූලදීම මා අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත කියන ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මය වඩාත්ම පැහැදිලි කළානේ. අන්න ඒ අවබෝධයත් ඔස්සේ තමයි දැන් දකින්න මිනේ. “සබ්බං භික්ඛවේ නිරෝධ ධම්මං” මහණෙනි, සියල්ල නිරුද්ධ වන සුළුයි කියන තැන. උපතේ පටන්ම අවබෝධයට එන්න මිනේ. එනම් ජාතිය ජරාව ව්‍යාධිය මරණය ශෝකය සංකිලේස ඛය වය එනම් ඝසය වීම් නැතිවීම් ආදී වශයෙන් නිරෝධය කියන තැනට එනකොට එතැනදී සබ්බං කියන තැන සබ්බං භික්ඛවේ අනිච්චං කියලා ගන්න පුළුවනි. සියල්ලම මහණෙනි, අනිත්‍යයි කියලා දැන් අපට දකින්න පුළුවනි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙහෙම දේශනා කළා, මහණෙනි, සියල්ල නිරුද්ධ වන සුළුයි. මහණෙනි, කුමක් සියල්ල නිරුද්ධ වන සුළු දැයි කියලා භාග්‍යවතුන්

වහන්සේම ප්‍රශ්න කරනවා. එහෙම ප්‍රශ්න කරලා “කිඤ්චි භික්ඛවේ සබ්බං නිරෝධ ධම්මං” මහණෙනි, කුමක්ද මේ නිරෝධ වන සුළු කියලා සඳහන් කරන්නේ “වක්ඛුං භික්ඛවේ නිරෝධ ධම්මං” මහණෙනි, ඇස නිරුද්ධ වන සුළුයි. එසේ නම් ඇසේ කථාව ආරම්භ කළොත් එය ආරම්භ වන්නේ වක්ඛුප්‍රසාදය සමඟින්. ඔබ අහලා තියෙනවානේ මේ අපේ ශරීරය අපි කොටස් 04කට බෙදුවොත් පය්වි, අපෝ, තේජෝ, වායෝ කියලා ඒ හතර සඳහන් කළා. රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ ස්කන්ධ පංචකය වෙන් කළා. අපි ආයතන වශයෙන් කොටස් 06ක් කියන්න පුළුවන්. ඒ තමා වක්ඛු, සෝත, සාක, ජීවිතා, කාය, මන (ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මන).

අපි සරලව දැන් පෙළගස්වා ගමු. ධාතු ස්කන්ධ ආයතනයන්ගෙන් සමන්තාගත මේ පුඤ්ජය මම කියලා ඔබ කියලා දැන් හඳුනාගන්නවා. සත්වයෙන් පුද්ගලයෙක් කියලා ප්‍රඥාප්තියක් ඇති කරගෙන තියෙන්නේ. අන්න එයමයි එතකොට මේ සත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් කියලා හඳුනාගත්ත මෙන් මේ පුංජයම එක තැනක් අපි ගත්තොත් ඇස කියල එතැනත් අපි අර සත්වයා පුද්ගලයා කියන කොටසට එකතු කරගන්න හඳුනාගන්න. සංඥාව අපි එතැනින් ගන්නවා. මේ ඇස මගෙයි එතකොට මම කියන්නේ සත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් සංඥාවක් ගත්තානම් ප්‍රඥාප්තිය ඇති කරගත්තා නම් ඇසෙන් අදහස් කරනවා මම කියලා. ඔබ කියන්නේ මේ ඇස් දෙකයි. මගේ මුළු ලෝකයම කියන්නේ මේ ඇස් දෙකටයි. මේ ඇස් දෙකෙන් දකින ඒ රූපය මගේය. මගේ මුළු ලෝකයම සම්පූර්ණයි, ඒ දේ ඉටුකරගත්තා නම් මා ලබාගත්තා නම් කියලා සාමාන්‍ය ලෝකය කියනවා නේ. එහෙම නම් සත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් කියන හැඟීම එතෙත්දී ඇසට දීලා තියෙනවා. මෙනිසානේ සමහර ඇත්තෝ මෙතෙක් සඳහන් කළා වගේ අභාවිත හින් නිසා ඇසින් දුටු රූපය ලබන්න බැරිව දිවිනසාගන්නේ. අන් අයට කරදර කරන්නේ. ඇසින් දුටු රූපය

තමන්ගේ ජීවිතයම කියලා හිතලා, ඒ දේට රාගය, ද්වේශය ඇති කරගන්නවා. මොනතරම් සිත නපුරු කරගෙන පස් පව්, දස අකුසල් වලට මේ ජීවිතය ඇද දමනවාද?

මෙන්න මේ ඇසේ කථාවේදී එතැනත් ඇස පය්වි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන මේ හතරෙන් සකස් වි තියෙන්නේ. නමුත් මෙතැන ඇස කියන්නේ කළු ඉංගිරියාවේ (ඕහාස) දිලිසෙන ගතියයි. උකුණෙක් ලේඛියෙක් ස්වභාව ගතිය අපි හඳුන්වන්නේ වක්ඛුප්‍රසාදය කියලා. වක්ඛු පසාදයෙහි රූපාරම්මණව හටගන්නවා. ඒ සමඟම වක්ඛු විඤ්ඤාණය සකස් වෙනවා. ජේතවා, දකිනවා යයි පවසන්නේ එයයි. ඇස අනිත්‍යයි ඇස නිරුද්ධ වන සුළුයි. එහෙම නම් මම මගේ කියන ලෝකය ඔක්කොම සකස්වෙලා තියෙන්නේ මේ ඇසත් එක්කනේ. වක්ඛුප්‍රසාදය එක්කනේ. දැන් ගලපලා බලන්න. ඇස ඔබේ නොවෙයි එයට හේතුව මේ ධාතු, ස්කන්ධ, ආයතනයන්ගෙන් සමන්තාගත මේ මුළු ශරීරයම මේ මුළු පුංජයම මගේ නොවේ නම් ඇස පමණක් කොහොමද මගේ වෙන්නේ? ඇස පමණක් නොවේ පාදාන්තයේ පටන් හිස් මුදුන දක්වාම ගලපලා බලන්න. නිය කැබැල්ලක. රෝම කුපයක, සම් කැබැල්ලක, දත් කැබැල්ලක, ඇස් පිහාටුවක තරම්වත් හිසේ කෙස් ගහක තරම්වත් හැබෑ අයිතියක් තියෙනවාද කියලා. සම්මුතිය තුළ කවන්න, පොවන්න නාවන්න, පිරන්න හිනාවෙන්න පුළුවන්. ඒ වුනාට දිරාගෙන යනකොට අපි මොනතරම් අසරණද? මම ඔබෙන් ප්‍රශ්න කළා නේද ඇයි මනුෂ්‍යයන් ගිලන්වෙලා මේ තරම් ලෝකයේ දුක් විඳින්නේ කියලා. කපනවා කොටනවා තරමට වේදනාව දරාගන්න බෑ කියලා කැගහලා අඩන්නේ. ඔබටත් අත්දැකීම් ඇති. අඩුතරමේ දුකේ වේදනාවක් ඇති වෙනකොට දරාගන්න බැරි වෙනකොට ඇයි මෙහෙම දුක් විඳින්න නම් මං ඉපදුනේ කියලා සමහර ඇත්තෝ කැගහලා අඩනවා. එහෙම නම් හිතලා බලන්න පාදාන්තයේ සිට හිස් මුදුන දක්වාම ගලපලා බලනකොට මේ

සියල්ලම අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් නම් එහෙම නම් මේ ඇසත් අනිත්‍යයි. සියල්ල නිරුද්ධ වන සුඵයි. එනම් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් ඇස මට ඕනේ විදියට පවතින්නේ නැහැ. සම්මුතියේ මගේ කිව්වට පරමාර්ථ වශයෙන් මගේ නොවේ නම් මට අයිති නැත්නම් රූපය කොහොමද මගේ වෙන්වේ සදාකාලික වෙන්වේ? ඒ රූපයත් නිරුද්ධ වෙනවා. අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් කියලා දකින්න පුළුවන්. දෙමව්පියන් දරුවෝ බලන්න. දකිනකොට මගේ වස්තුව කියලා නොයෙක් විදියට ඔබ හිතන්න පුළුවනි. ඇස් දෙක කියලා හදවත කියලා සඳහන් කරනවා තේරුම් කරගන්න. එහෙත් ඔබට පැහැදිලියි නේද? සම්මුතිය තුළ කවා පොවා නාවා පිරිසිදු කර පවිත් වළක්වා, යහපතේ පිහිටුවලා ශිල්ප ශාස්ත්‍ර කියා දෙනවා. ධර්මයේ සඳහන් කරන අයුරින් (සිඟාලෝවාද සුත්‍රයේ) සුදුසුකල දායාද පවරලා දෙනවා. අඩු තරමේ ගුණ දායාදවත් දීලා අවාහ විවාහ පිළියෙල කිරීම් වශයෙන් කටයුතු කරනවා. නමුත් දරුවන් ඔබට හැබෑවටම අයිති නම් මොකටද ළමා රෝහල් හැඳෙන්නේ? ඔබට පුළුවන්කම ලැබෙන්න ඕනේ රෝම කුපයකටවත් ලෙඩක් දුකක් නොහැඳෙන්න ආරක්ෂා කරගන්න. මමවත් මට හිමි නැති ලොවක් තුළ මොනතරම් කුසේ පටන් මගේ මගේ කියලා කිව්වත්, දුවේ පුතේ නුඹ මට අයිතිව පවතින්නේ නෑ. මම කියන මේ ශරීරය වගේම හැම බාහිර වස්තුවක්මත් දුව පුතා ස්වාමියා බිරිඳ දෙමව්පියෝ සොයුරු සොයුරියන් වශයෙන් හැම දෙයක්ම අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත්ය කියලා අවබෝධයට එනවා. එහෙමනම් ඇස නිරුද්ධ වෙනවා, රූප නිරුද්ධ වෙනවා, වක්ඛු විඤ්ඤාණය නිරුද්ධ වෙනවා, ඇස, රූපය, වක්ඛු විඤ්ඤාණය නිසා හටගත්ත ස්පර්ශයත් නිරුද්ධ වෙනවා. ස්පර්ශය නිසා හටගන්නා වූ සැප හෝ දුක් හෝ මධ්‍යස්ථ නම් වූ සියළු වේදනා නිරුද්ධ වෙනවා. එනම් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් කියලා ඔය හිත්වලට වැටහෙන්න ඕනේ.

දැන් ඇසේ කථාව තේරුම් ගන්න කොට කතේ කථාවත් පැහැදිලිවේ. පුතේ කියන කොට දුවේ කියන කොට මගේ අම්මා අප්පච්චි කියලා හඬ නැගෙයි. යුතුකම් කරනවා. ආදර ගෞරවයෙන් රැක බලාගන්නවා. නමුත් ඔබට පැහැදිලියි කනත් සංඛතයක් - සංඛාරයක් නිසා හටගත්තා වගේම නිරුද්ධ වෙනවා. එහෙම නම් ඒ හඬක් ස්ථිර සදාකාලික වෙන්වේ නෑ. ඒ හඬ මගේමයි ඒ හඬ අහන්නේ නැතිව ඉන්න බෑ කියලා දුක්වෙන තැනකට සකස්වෙන්නේ නෑ. හඬට කැමතියි නමුත් නිරුද්ධ වෙනවා. අනිත්‍ය ලක්ෂණයන්ගෙන් යුක්තයි. දුක්ඛ අනත්ත ලක්ෂණයන්ගෙන් යුක්තයි කියලා ඔය හිත සන්සිඳෙන්න ඕනේ ආඝ්‍රාණය-නාසය කථාවත් ඒ වගේ. දිවේ කථාවත්, කයේ කථාවත් මනසේ කථාවත් ඒ වගෙයි මෙන්න මේ විදියට සියල්ලම නිරුද්ධ වෙනවා කියන අවබෝධය එන්න ඕනේ. එතැන තමයි ධර්මය සඳහන් කරන්නේ එතකොට ඇසෙහි ධර්ම සංවේගයත් කලකිරෙනවා කිව්වේ සංවේගයත් රූපයෙහි වක්ඛු විඤ්ඤාණයෙහි ස්පර්ශයෙහි සැප දුක් මධ්‍යස්ථයෙහි කියන සියළු විදීම් වල සංවේගයත් ඇති කරනවා. සම්මුතියට මම මගේ කියලා පැවැත්වූවත් පරමාර්ථයට සියල්ල හටගත්තා වගේම නැතිවෙනවා. දහම් පෙළ මතක තියාගන්න, “යං කිංචි සමුදය ධම්මං සබ්බං තං නිරෝධ ධම්මං” යමක් හටගන්නා සුළු ඒ හැම නිරුද්ධ වෙනවා කියන අවබෝධය ඔබට ඇති කරගන්න පුළුවන්. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නිරෝධ ධම්ම සුත්‍රයේ දේශනා කළ දහම් පෙළ සම්මුතිය පමණක් නොවේ ජීවිතයේ බොහෝ කාලයක් මේ දේ අහන්නට ඇති. මේ පැයක කාලයක් තුළ හිත පුරුදු කිරීමක් භාවිත සිතක් බවට පත් කිරීමෙන් අනතුරුව දේශනාව අවසන් වෙනකොටම හිතෙන් අහන්න ඇස් දෙකෙන් දකින රූපය කොහොමද දුව-පුතා, ස්වාමියා-බිරිඳ, මේ කියන ගේ-දොර ගහකොළ ගැන කුමක්ද දැනෙන්නේ කියලා හිතන්න. සම්මුතිය තුළ යුතුකම් ඉටු කරනවා රැක බලාගන්නවා ආරක්ෂා කරගන්නවා. නමුත් යමක්

හටගන්නා සුළුද ඒ හැම නැසෙන සුළුයි කියලා මගේ සිත පුරුදු කරනවා. සංවේගය ඇතිවෙනවා. විරාගයට එනවා, සම්මුතියට එනවා මම මගේ කිව්වත් පරමාර්ථ වශයෙන් නොඇලී නොබැඳී ඉන්න පවතිනවා. අන්න එතැන තණ්හාවෙන් මිඳෙනවා කියන අමා දොර නම් වූ නිවන චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්ම අවබෝධය සකස් කරගන්න පුළුවනි. අවසානයේ, විපස්සනාවට උපකාරී වන ත්‍රිලක්ෂණය මෙතෙහි කිරීම මෙසේ සජ්ඣායනා කරමු. සජ්ඣායනාව ද ශ්‍රවණය කර, ඉන් අනතුරුව ඒ ඔස්සේ සිත වැඩිමද පුරුදු කරන්න. මෙහිදී රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ නම් වූ ස්කන්ධ පඤ්චකයම අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත නම් වූ ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත්කොට මෙතෙහි කරමු.

පඤ්ච උපාදානස්කන්ධයේ දස ආකාර අනිත්‍ය ලක්ෂණ :-

- 01. අනිච්චතො අනිච්චං - මොහොතක් පාසා ඉපදෙමින් නැතිවෙමින් පවත්නා හෙයින් ස්කන්ධ පඤ්චකය අනිත්‍යයි.
- 02. පලොකතො අනිච්චං - ඝෂණ හංගුරත්වයෙන් හා ජරා ව්‍යාධි මරණයෙන් පළු වන නිසා අනිත්‍යයි.
- 03. චලතො අනිච්චං - ජරා මරණ ආදී විපරිණාම ධර්මයන්ගෙන් යුක්ත නිසා අනිත්‍යයි.
- 04. පහංගුතො අනිච්චං - කැඩෙන බිඳෙන නිසා අනිත්‍යයි.
- 05. අද්ධුවතො අනිච්චං - ස්ථිරව නොපත්වන නිසා අනිත්‍යයි.
- 06. විපරිනාමතො අනිච්චං - නිතර වෙනස් වන නිසා අනිත්‍යයි.

- 07. අසාරතො අනිච්චං - කෙසෙල් කඳක් සේ ගත යුතු සාරයක් නැති නිසා අනිත්‍යයි.
- 08. විභවතො අනිච්චං - සදාකාලික වූ සංසිඳීමක් නොපවත්නා නිසා අනිත්‍යයි.
- 09. සංඛතතො අනිච්චං - හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගත් නිසා අනිත්‍යයි.
- 10. මරණ ධම්මතො අනිච්චං- නැසෙන, වැනසෙන බැවින් යුතු නිසා අනිත්‍යයි.

පඤ්ච උපාදානස්කන්ධයේ පස්විසි ආකාර දුක්ඛ ලක්ෂණය :-

- 01. දුක්ඛතො දුක්ඛං - ජාතී, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, දුගති ආදී අපමණ දුක් වලින් පෙළෙන නිසා දුකයි.
- 02. රොගතො දුක්ඛං - බොහෝ රෝගයන්ගෙන් පෙළෙන නිසා දුකයි.
- 03. ගණ්ඩතෝ දුක්ඛං - කය සැරව වැගිරෙන ගඩුවක් බඳු නිසා දුකයි.
- 04. සල්ලතො දුක්ඛං - දරුණු හුලක් කය පසාරු කරගෙන ඇති පවතිනා හෙයින් දුකයි.
- 05. අසතො දුක්ඛං - නොයෙක් ආකාර උපද්‍රව උපදවන සතුරෙකු වැනි නිසා දුකයි.
- 06. ආබාධතො දුක්ඛං - බොහෝ දුක් දෙන රෝගයක් බඳු නිසා දුකයි.
- 07. ඊතීතො දුක්ඛං - මහා විපත් කළ හැකි සතුරෙකු වැනි නිසා දුකයි.

- 08. උපද්දවනෝ දුක්ඛං - නිතොර උචදුරුවලින් පිරි නිසා දුකයි.
- 09. භයනෝ දුක්ඛං - සියලු බිය උපදවන නිසා දුකයි.
- 10. උපසග්ගනෝ දුක්ඛං - මහත් විපත් ඇති කරවන නිසා දුකයි.
- 11. අත්තානනෝ දුක්ඛං - වැනසීම වැළකිය නොහැකි නිසා දුකයි.
- 12. අලේනනෝ දුක්ඛං - පිහිටක්, ආරක්ෂාවක් නැති බැවින් දුකයි.
- 13. අසරණනෝ දුක්ඛං - ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ ආදියෙන් මිදීමට පිළිසරණක් නොමැති නිසා දුකයි.
- 14. ආදීනවනෝ දුක්ඛං - සියලු ආකාරයෙන්ම දුක් විපත්තින්ගෙන් පිරී පවත්නා හෙයින් දුකයි.
- 15. අසමුලනෝ දුක්ඛං - සියලු දුක් විපත් ගෙනදීමට මූලික වන හෙයින් දුකයි.
- 16. වධකනෝ දුක්ඛං - කපා කොටා වධ හිංසා කරන වධකයෙකු වැනි නිසා දුකයි.
- 17. සාසවනෝ දුක්ඛං - කැකැරෙමින් පල් වී දුගඳ හමන ගොහුරු වලක් බඳු නිසා දුකයි.
- 18. මාරාමිසනෝ දුක්ඛං - කෙලෙස් මාරයාට ගොදුරක් බඳුව පවත්නා නිසා දුකයි.

- 19. ජාති ධම්මනෝ දුක්ඛං - අක්මුල් නැත්තා වූ සසර උත්පත්තිය ගෙන දෙමින් අනන්ත දුකට හෙළන බැවින් දුකයි.
- 20. ජරා ධම්මනෝ දුක්ඛං - දිරීම නම් වූ ජරාවෙන් පීඩා විඳින නිසා දුකයි.
- 21. ව්‍යාධි ධම්මනෝ දුක්ඛං - ලෙඩ රෝග උපදවන ආකාරයක් බඳු නිසා දුකයි.
- 22. සෝක ධම්මනෝ දුක්ඛං - ඇවිලෙන ගින්නක් බඳු සෝකයෙන් පීඩා විඳින නිසා දුකයි.
- 23. පරිදේව ධම්මනෝ දුක්ඛං - වැළපීම නම් වූ ගින්නෙන් දවාලන නිසා දුකයි.
- 24. උපායාස ධම්මනෝ දුක්ඛං - සිත් තැවුල් නම් වූ ගින්නෙන් දවාලන නිසා දුකයි.
- 25. සංකිලෙස ධම්මනෝ දුක්ඛං - රාග, දෝසාදී ක්ලේශ ධර්මයන්ගෙන් නිතරම අපිරිසිදු වන නිසා දුකයි.

පඤ්ච උපාදානස්කන්ධයේ පස් ආකාර අනන්ත ලක්ෂණ :-

- 01. අනන්තනෝ අනන්තා - ස්කන්ධ පඤ්චකය කෙරේ කිසිවෙකුගේත් අධිපත් බවක් නොපවත්නා බැවින් අනන්තය.
- 02. පරනෝ අනන්තා - තමන් වසරයෙහි නොපැවතී අන් අයගේ දෙයක් පරිදි ජරා, ව්‍යාධි, මරණාදී දුක්ඛයන්ට පමුණුවන හෙයින් ස්කන්ධ පඤ්චකය අනන්තයි.

03. ඊක්තනො අනන්තා - මමය, මාගේය කියා සලකා ගත යුතු සාරයක් නැති නිසා ස්කන්ධ පඤ්චකය අනන්තය.

04. තුවිෂ්තො අනන්තා - මමය, මාගේය කියා සලකා ගත යුතු නිත්‍ය වූ සුඛ වූ සුඛ වූ ආත්මයක් නොවන නිසා ස්කන්ධ පඤ්චකය අනන්තය.

05. සුඤ්ඤතො අනන්තා - හටගෙන බිඳීයන ධාතු ස්කන්ධ ආයතනයන්ගේ ක්‍රියාදාමයක් හැර සන්වයෙක්, පුද්ගලයෙක්, සුඛය, සුඛය ආත්මයෙක යනුවෙන් ගත යුතු සාරවත් කිසිවක් ඒකාන්තයෙන් නැති නිසා ස්කන්ධ පඤ්චකය අනන්තය.

පින්වතුන් හැම දෙනාටම මේ උතුම් සූත්‍ර දේශනාවත් මේ ගෞතම බුදු සසුනේදීම හෝ ඉතා ඉක්මන් භවයකදීම ඒ උතුම් චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්ම අවබෝධය පිණිසම උපනිශ්‍රය වේවායි මහත් වූ කරුණාවෙන් අධිෂ්ඨාන කරනවා ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

සාධු! සාධු! සාධු!